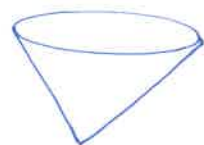

Pr. Nocht zj Riemannova metrika na

$$K := \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 \mid x^2 + y^2 = z^2, z > 0\}$$

induktorne z $\mathbb{R}^3$. Vypočítajte vyjadrenie g v lokálnych súradniciach

$$x = u \cdot \cos v, \quad y = u \cdot \sin v, \quad z = u, \quad u \in (0, +\infty) \text{ a } v \in (-\pi, \pi).$$

$$\begin{aligned} (x, y, z) &= \phi(u, v) & \frac{\partial \phi}{\partial u} &= (\cos v, \sin v, 1) \\ & & \frac{\partial \phi}{\partial v} &= (-u \cdot \sin v, u \cdot \cos v, 0) \end{aligned}$$

$$\Gamma = \begin{pmatrix} 2 & 0 \\ 0 & u^2 \end{pmatrix}$$

- Riemannova metrika $g = 2 du^2 + u^2 dv^2$
1. fundament. forma
- objemová forma $\omega = \sqrt{2} u \, du \, dv$
- integrál 1. druhu

$$\int_K f \, dS = \int_0^{+\infty} \int_{-\pi}^{\pi} f(\phi(u, v)) \sqrt{2} u \, du \, dv$$

Lieova algebra je vektorový prostor L s
bilineární operací (m. závorekou)

$[\cdot, \cdot]: L \times L \rightarrow L$, která splňuje ①, ②.

Pr. Některá A je asociativní algebra.

Pro každé $a, b \in A$ definujeme její komutátor
 $[a, b] := a \cdot b - b \cdot a$

(tj. uvaž, jak je nekomutativní součin $a \cdot b$).

Potom $(A, [\cdot, \cdot])$ je Lieova algebra.

Pr. Některá $gl(n, \mathbb{R})$ je algebra všech reálných
matic $n \times n$ s maticovým operováním.

Potom $(gl(n, \mathbb{R}), [\cdot, \cdot])$ je Lieova algebra.

Zde $[A, B] := A \cdot B - B \cdot A$, $A, B \in gl(n, \mathbb{R})$.

Pr. Na $\mathbb{R}^3$ můžeme hledat vektorové pole

$h_{ij} := x_j \partial_{x_i} - x_i \partial_{x_j}$, $1 \leq i \neq j \leq 3$. Zde $\partial_{x_i} = \frac{\partial}{\partial x_i}$

zřejmě $h_{ji} = -h_{ij}$ a $[h_{12}, h_{23}] = h_{31}$, $[h_{23}, h_{31}] = h_{12}$,
 $[h_{31}, h_{12}] = h_{23}$. Některá $so(3)$ je podprostor $\mathfrak{X}(\mathbb{R}^3)$
generovaný h_{ij} , $i \neq j$. Potom $so(3)$ s Lieovou závor-
kou je 3-dim. (m. ortogonální) Lieova algebra.

Pom: $\forall v \in \mathfrak{X}(\mathbb{R}^n) \Leftrightarrow v = \sum_{i=1}^n \alpha_i \frac{\partial}{\partial x_i}$ we $\mathbb{R}^n$
 $x \in \mathbb{R}^n$
 $x = (x_1, \dots, x_n)$ pro nejaké $\alpha_i \in \mathcal{C}^\infty(\mathbb{R}^n)$

Prüfung: $[A, B] := A \circ B - B \circ A \quad (*)$

(i) $[\partial_{x_i}, \partial_{x_j}] = 0$

Skutocne, $\partial_{x_i} \partial_{x_j} f = \partial_{x_j} \partial_{x_i} f$.

Porovname definicou (*) i pro jine operatory ne vied. funkci. Potom

(ii) $[x_i, x_j] = 0$, kde x_i chersme jako operatory neobcou x_i

(iii) ~~***~~ $[\partial_{x_i}, x_j] = \delta_{ij} \quad *)$

Skutocne, $\partial_{x_i} x_i f = x_i \partial_{x_i} f + f$

Potom $h_{12} = x_2 \partial_{x_1} - x_1 \partial_{x_2}$, $h_{23} = x_3 \partial_{x_2} - x_2 \partial_{x_3}$

$[h_{12}, h_{23}] = [x_2 \partial_{x_1}, x_3 \partial_{x_2}] + [x_1 \partial_{x_2}, x_2 \partial_{x_3}] =$
 $= -x_3 \partial_{x_1} + x_1 \partial_{x_3} = h_{31}$

protoro $\underbrace{x_2 \partial_{x_1}}_A \underbrace{x_3 \partial_{x_2}}_B = x_3 \underbrace{x_2 \partial_{x_2}}_{\approx 1} \partial_{x_1} = x_3 (\partial_{x_2} x_2 - 1) \partial_{x_1}$

$= \underbrace{x_3 \partial_{x_2}}_B \underbrace{x_2 \partial_{x_1}}_A - x_3 \partial_{x_1}$

*) Pozn: (i)–(iii)
 jsou tzv. kanonické
komutace relace
 v Heisenberg mechanice

Lieon grupy

LIE 1

DEF. Lieon grupa G je grupa a takzwa kladka
na wata takow, ze grupow opow

* wielobow : $G \times G \rightarrow G$
 $(a, b) \rightarrow a \cdot b$

* inwers : $G \rightarrow G$
 $a \rightarrow a^{-1}$

jeon kladka. Pom: Na $T_0 G$ mamy tm Lieon algebr G .

(i) $GL(n) := \{A = (a_{ij})_{i,j=1}^n \in \mathbb{R}^{n \times n} \mid \det A \neq 0\}$
ogocna linearna grupa, wielobow matric

(ii) $SL(n) := \{A \in \mathbb{R}^{n \times n} \mid \det A = 1\}$
specjalna linearna grupa

(iii) $O(n) := \{A \in \mathbb{R}^{n \times n} \mid A^T A = E\}$
ortogonalna grupa $\uparrow$ $\uparrow$ jednostkowa matrica
transponowana A

(iv) $SO(n) := \{A \in O(n) \mid \det A = 1\}$
 $\det A = \pm 1$ > 0
specjalna ortogonalna grupa

Wzbadaj tyto matricow grupy choczone jako
podprzostory $\mathbb{R}^{n \times n} \simeq \mathbb{R}^{n^2}$ s Euklidesowem topologu

Maturové opency

L/E 1.1

① Násobení: $A \cdot B = C$ s prvky

$$c_{ij} = \sum_{k=1}^n a_{ik} b_{kj}$$

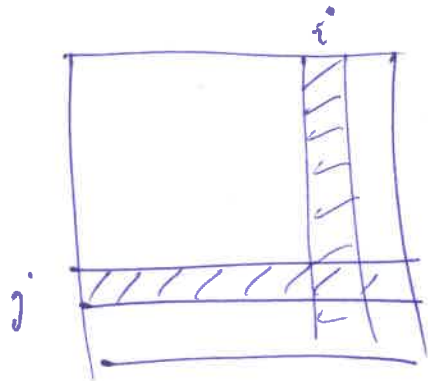
② Inverze: z Cramerova pravidla máme

$$A^{-1} = \frac{1}{\det A} \operatorname{adj}(A),$$

Kde $B := \operatorname{adj}(A)$ je adjungovaná matice k A ,
m. matice s prvky $b_{ij} = (-1)^{i+j} \det(A(j|i))$,

$(j|i)$ - minor A

Zde $A(j|i)$ je matice A bez
 j -tého řádku a i -tého sloupce.

(Pr.) $GL(n)$ je klad. množina dim n^2

LE2

prostor $GL(n)$ je otvorená podmnožina $\mathbb{R}^{n \times n}$.

Skutečně, $\det: \mathbb{R}^{n \times n} \rightarrow \mathbb{R}$ je spojité, dokonce kladné.
Máme totiž

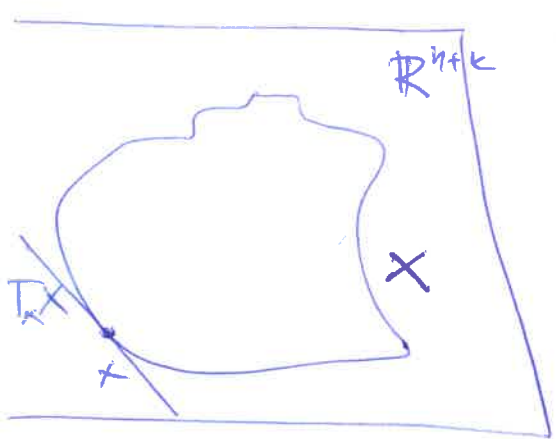
$$\det A := \sum_{\sigma \in S_n} \text{sgn}(\sigma) a_{1\sigma(1)} \cdots a_{n\sigma(n)}.$$

- Nane $T_A GL(n) \simeq \boxed{\mathbb{R}^{n \times n} =: \mathfrak{gl}(n)}$ je komutatorům
je Lieova algebra.
- Grupy operací jsou lineární, viz (1), (2) ve sdh. LE 1.1

Propozice: Hladká plocha zadaná implicitně

Necht $\phi: \mathbb{R}^{n+k} \rightarrow \mathbb{R}^k$ je hladká,

$X := \{x \in \mathbb{R}^{n+k} \mid \phi(x) = 0\}$ a hodnost $D\phi$ na X je rovna k . Potom X je hladká plocha a

$\mathbb{R}^{n+k}$ dim n a $\forall x \in X$:

$$T_x X = \text{Ker } D\phi(x),$$

kde $D\phi(x): \mathbb{R}^{n+k} \rightarrow \mathbb{R}^k$ je lineární
 $D\phi(x)$

(Pr.) $G := \boxed{SL(n)}$ je kladke rovnice plochy v $\mathbb{R}^{n^2}$ LIE3

dim (n^2-1) , protože $\phi := \det - 1 : \mathbb{R}^{n \times n} \rightarrow \mathbb{R}$

je kladke funkce a $\forall \phi \neq 0$ je G ,

strukturní, neboť $A = (a_{ij})_{i,j=1}^n \in G$. Potom

$$\frac{\partial \phi}{\partial a_{ij}}(A) = \frac{d}{dt} (\det(A + tE_{ij})) \Big|_{t=0}$$

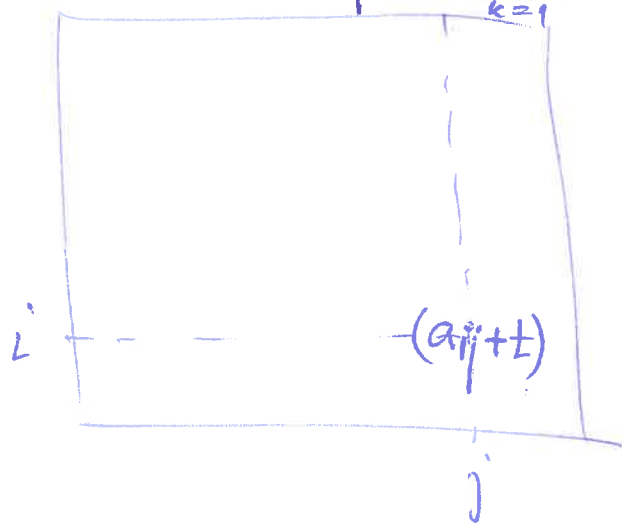
② (i,j) -minor A

$$= \det(A(i,j)) \cdot (-1)^{i+j},$$

kde E_{ij} je matice $n \times n$ s 1 ve místě ij a 0 jinde a $A(i,j)$ je matice A bez i -tého řádku a j -tého sloupce.

Remark ② plyne z toho, že $\det$ dle j -tého sloupce $\det(A + tE_{ij}) = \sum_{k=1}^n (-1)^{k+j} (a_{kj} + \delta_{ki}t)$.

$$\det(A(k,j)).$$

Protože $\det A \neq 0$, ex. ij taková, že

$$\frac{\partial \phi}{\partial a_{ij}}(A) = (-1)^{i+j} \det(A(i,j)) \neq 0.$$

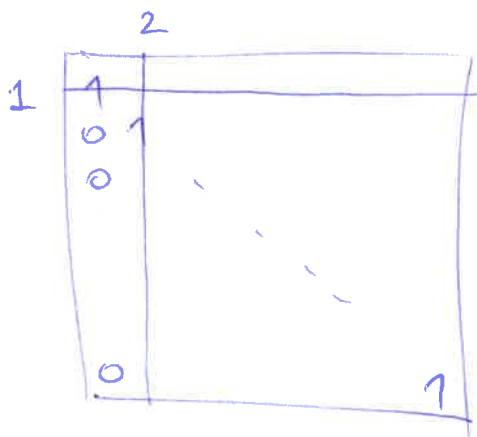
Maine, do
protoro

$$\phi(E)B = \text{tr } B, \quad B \in \mathbb{R}^{n \times n}$$

LE 4

$$\frac{\partial \phi}{\partial a_{ij}}(E) = (-1)^{i+j} \det(E(i|j))$$

$$= (-1)^{i+j} \delta_{ij} = \delta_{ij} \quad a$$

$$\begin{aligned} \phi(E)B &= \sum_{i,j=1}^n b_{ij} \delta_{ij} = \\ &= \sum_{i=1}^n b_{ii} =: \text{tr } B, \quad \text{tr.} \\ &\quad \text{stopa } B \end{aligned}$$

Tady $T_E \mathfrak{g} = \left\{ B \in \mathbb{R}^{n \times n} \mid \text{tr } B = 0 \right\} =: \mathfrak{sl}(n)$
komutatorom je Lieova algebra.

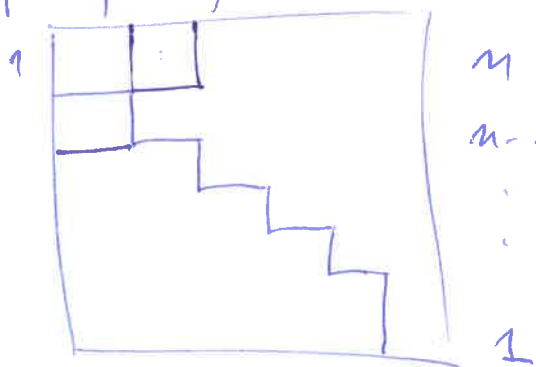
×

ϕ_{tr} $\mathfrak{g} := \left[\mathcal{O}(n) \right]$ je kladke matice dim
 $\frac{n \cdot (n-1)}{2}$. Skutocne, o matice $S(n, \mathbb{R}) = S(n)$

uvazujeme i symetrickou metricu v $\mathbb{R}^{n \times n}$,

tr. $S(n, \mathbb{R}) := \{ A \in \mathbb{R}^{n \times n} \mid A^t = A \}$. Potom

$S(n, \mathbb{R})$ je podprostor $\mathbb{R}^{n \times n}$ dimenze $k := \frac{n(n+1)}{2}$

n

n-1

⋮

1

$$k = n + (n-1) + \dots + 1$$

Zvrhneť je $\phi: \mathbb{R}^{n \times n} \rightarrow \mathcal{S}(n, \mathbb{R}) \approx \mathbb{R}^k$ LIEr
 definujeme jako $\phi(A) := A^t A - E$,
 kladko a $\forall B \in \mathbb{R}^{n \times n}$:

$$D\phi(A)(B) = \frac{d}{dt} \left((A + tB)^t (A + tB) - E \right) \Big|_{t=0}$$

$\nwarrow$ LEPE: s msto t?

$$= B^t A + A^t B.$$

Nechť $A \in O(n)$. Potom $D\phi(A): \mathbb{R}^{n \times n} \rightarrow \mathcal{S}(n, \mathbb{R})$
 je me, protože $\forall C \in \mathcal{S}(n, \mathbb{R})$:

$$D\phi(A)\left(\frac{1}{2}AC\right) = \frac{1}{2} \underbrace{C^t A^t A}_{C} + \underbrace{A^t A C}_{E} \cdot \frac{1}{2} = C.$$

Proč $D\phi(E)(B) = B^t + B$, máme

$$T_E \mathcal{G} = \left\{ B \in \mathbb{R}^{n \times n} \mid B^t = -B \right\} =: \mathcal{O}(n)$$

antisymetrické
matrice

s komutativitou je Lieova algebra.

① $\mathcal{G} := \boxed{\mathfrak{so}(n)}$ je obecně podalgebra
 $\mathcal{O}(n)$, proto je $\mathcal{G}$ stejné jako $\mathcal{O}(n)$ klad.
 rovnost dim. $n(n-1)/2$ a $T_E \mathcal{G} = \mathcal{O}(n)$.
 skutečně, $\mathfrak{so}(n) = \{ A \in \mathcal{O}(n) \mid \det A > 0 \}$.
 $\det A = \pm 1$

② $\mathcal{O}(n)$ a $\mathfrak{so}(n)$ jsou kompaktní.